

Előfizetési díj.

Table with subscription rates: Vidékekre postán vagy helyben házhuz... Egész évre 12 frt., Félévre 6 frt., Negyedévre 3 frt., Egy óra helyben 1 frt.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ótször hasábozott garmond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30kr Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haase stein et Vogler Wien Wallfischgasse Nr. 10.

Nyilttéri cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő

Szerkesztői szállítás:

Belkirály-utca szeglet trencsin-vár 7. szám hová a lap szel-lemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Késziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hiyatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET”

politikai és közgazd. napllap 1874. második fél évi folyamára.

„KELET” előfizetési ára:

Table with subscription rates: Egy évre 12 frt., Félévre 6 frt., Negyedévre 3 frt., Egy óra 1 frt., Egyes szám ára 5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar ikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legczélserűbben posai utalvánnyal kiadó Stein János könyv-kereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után iszteletpéldánnyal szolgálnak.

A „KELET” kiadóhivatala.

A szász nemzeti egyetem összehívása.

Kénytelenek vagyunk sokszor visszaérni a mi kedves szebeni collegánk, a „Tageblatt”-ra. A szászok többi hirlapi organumai áldalom, csak közönyösségük és hanyagságuk lal is utat nyitnak a subventionalt lapnak, egy szász testvéreink foközlonyeképpen lépén fel s így követelje fölünk is, hogy műkö-ését éber figyelemmel kísérjük.

E lap tegnapi számának vezércikke el- tre a tegnapelőtítől és sok amához hasonló artalmu cikkeitől, nem fenyeget bennünket a magyar góg megboszulásával, hanem érezve, egy a magyar minister és magyar országgyű-és kezében is van még egy kis hatalom, né-ileg szelidülve szól a szász nemzeti egyetem szezehívásáról s capacitálja a belügyminis-ter, egy ne átálja megkérdezni a szász univ-ersitást is a Királyföld területi rendezése tár-yában.

Elmondja tehát, hogy a lapokban felme-ült a hír, miszerint a szász nemzeti egyetem s ős folytatán össze fog hivatni egy sessiona s hogy a kormány sem tagadta meg ez ösz-zehívást, de csak azon határozott korlátozás-al, hogy az egyetem csak gazdasági ügyekkel oglalkozzék.

„Lehet — ugymond — hogy a belügymi-ster ur ragaszkodik álláspontjához, melyet ez vi január 27-ki hires rendeletében elfoglalt, e ép olyan megfogható lesz, ha az összeülő uni-versitás tiszta és kétségbevonhatatlan jogát fen-nartja s nem adja fel az által, hogy aláveti magát egy rendeletnek, a mely ellen már oly rélyesen nyilatkozott.”

A mint ebből látszik, a „Tageblatt” nem iván egyebet az univertitástól, mint hogy a inisteri leiratnak egyszerűen ne engedelm-edsédek és „ne adja fel jogát azáltal, hogy ma-át a rendeletnek alávesse”. Ezt természet-én a „Tageblatt” sem azért óhajtja, mintha em tudná, hogy ez esetben a belügyminister z univertitást rögtön feloszlatatná, hanem a ivel maga is épen ezt akarja a botrányok zámának szaporítására.

Mindazonáltal később a „Tageblatt” is egbánni látszik ez erőszakoskodó tervet s kez-fejtegetni a változott viszonyokat, melyek-őlfogva a belügyminister az egyetemet is meg-érdezhetné.

Ugy hisszük — ugymond — hogy a mult ezeMBER óta jelentékenyen meg van változ-a s hogy maga a minister kényserülve van rá, egy január 27-iki leirata tartalmának na-rob kiterjedést adjon, mint eredetileg czé-va volt.

A mikor — folytatja tovább — az egye-m ismeretes feliratát tette, az egész tör-nyjavaslatra nyilatkozott, részletes bíralat alá-nyván azt és kifejezvé, hogy minden tör-nyhatóság hallgattassék meg e tárgyban. A

kérés e része teljesedésbe ment, mindenik tör-vegyhatósággal közöltetett az öt érdeklő kér-dés, csak a nemzeti egyetemről tagadtatik meg a nyilatkozás joga.

Kérdjük lehet-e ez a január 27-ki leirat szükséges következménye? Tegyük fel, hogy az univertitásnak nem volt joga az egész or-szágot illető törvényjavaslatról nyilatkozni, elvitatható-e ez által azon joga, hogy véleményt adjon azon területi átalakítá-sok felett, melyek specialiter a szász földet érdeklik? Azt hisszük a minis-ternek sem volt czélja, hogy leiratában ily mesz-sze menjen, mert ez a dolog természetével és a törvény értelmével mégis igen nagy ellen-tétben állana.

Ezek után bizonyítgatja nevezett lap mennyire nem elég csak a székek és vidékek megkérdezése, mivel itt közös érdekek is fo-rognak fenn, s hogy az 1868-ki törvényben a hatóságok mikénti alakítása tárgyában elren-delt kihallgatásokban mennyire beufoglal-tatik a területi rendezés ügyében leendő meg-hallgatásuk is a két tárgy szoros kapcsolatá-nál fogva.

Elismerjük mi is a „Tageblatt” azon ál-lítását, hogy a helyzet változott, de azt hisz-szük, hogy sohasem változhatik úgy, hogy a szász egyetem törvényhatósággá legyen, mi soha sem volt. A törvényhatóságok már megkér-deztettek, de hogy az univertitas nem tör-vényhatóság, jelenlegi és régi állását is te-kintve, okmányokkal bebizonyítható. E kérdés-nek is meg van a maga története és az uni-versitás nem most igényel magának először törvényhatósági jogokat. Tett már e tekintet-tetben sok és eredménytelen lépést, de bizo-nyos absolutikus régi dédelgetések, sohasem bátorították fel rá, hogy oly merészen lépjen fel, mint ez időszerint.

Hogy az univertitas állítólag egybehiva-tik, nincs ellene semmi kifogásunk, sőt jövőre is fentartandónak tartjuk azon jogát, hogy a szász nemzet gazdasági ügyeit intézze, daczá-ra annak, hogy e szász gazdaság vagyis nem-zeti vagyon történetéhez picás adatokat le-hetne felsorolni a végre, hogy mennyiben „nem-zeti az vagy nem. E vagyont azonban úgy, a hogy a szászok megszerezték maguknak s részünkről nem óhajtjuk, hogy felosztassék a törvényhatóságok közt, a melyeket e vagyon valóssággal megillet.

Végezze az egyetem gazdasági feladatait, de ne avatkozzék hatáskörén kívül eső kérd-ésekbe, hogy a kormány kényserülve legyen még az előbbiektől is elzárni őt.

— A király a honvédségről. Az aradi hadgyakorlatok után ő fölsége a következő kéziratot intézte Scudier báró főparancsnokhoz:

„Scudier báró tábornagomnak skatonai pa-rancsnokomnak! Nagy megelégedéssel észleltem az állandó hadsereg s a honvédség Arad vidékén össz-pontosított csapatainak kiképzésében mutatkozó ha-ladásokat. Különösen dicséretőleg kell kiemelnem a gyalogság részletes kiképzésének, harczfegyelmének és meneti képességének magas fokát. A tábornok, törzsiszt és főtiszt uraknak köszönetemet fojzom ki a csapatokra gyakorolt kötelesség szerű hatásért, mely-lyel ily eredményt elérték s ezen elismerésem azon-nal adja tudokra a parancsa alatt álló csapatoknak s a hadgyakorlatokban résztvett magyar honvédhad-osztályoknak.”

Arad, szept. 23.

Ferencz József. s. k.

— A lefolyt honvédségi hadgyakorlatok — a „N. P. Journal” szerint irányadó körökben azon eszmét érelték meg, hogy a honvéd lovasság rég tervezett szaporítása legközelebb fogantatva vétesseék. Még Hollán Ernő államtitkársága alatt tervben volt 18 honvédlovas-század felállítását; azonban a tervet a pénzügyi bizottság ellenzése következtében elejt-ették. Tavaly ujra felmerült a terv, és a képr selő-házban elé g hajlandóság mutatkozott a szükséges pénz megszavazására, de a mindinkább súlyosodó pénzügyi helyzet folytán a dolog mégsem juthatott elfogadásra. Most a kormány ismét föllevenítette a tervet. A „Pester Corr.” e közleményt azzal erősíti meg, hogy a honvédelmi ministerium jövő évi költ-

ségtetésében csakugyan előirányozva lesz a lovasság szaporításának költsége, csakhogy e ministerium szükséglete mindamellett is néhány százezer forint-tal kisebb az 1874 évinél.

— Az új kölcsönről szóló egyezmény — a mint a P. N. írja — végkép megállapított és alá-íratott Bécsben egyrészt Ghyczy Kálmán, másrészt a Rothschild-consortium megbízottjai által. Ezen köl-csön a 153 milliós kölcsön első feléhez hasonló 6%-os és 5 év után lejáró kincstári utalványokban fog kibocsátatni. Az emissiót a consortium a magyar kormány részére bizományban eszközli, meghatá-rozott jutalék fejében. A kibocsátási árfolyam tette-mesen nagyobb lesz a kölcsön első felének kibocsá-tási cursusánál. Az emissio október hó elsőnapjaiban fog megtörténni s pedig Londonban, Frankfurt-ban, Brüsszelben, Amsterdamban, Bécsben és Buda-pestben.

Az utóbbi napok tárgyalásai folyamán nem jött többé szóba a rentekölcsön kibocsátása, miután már a korábbi értekezések alkalmával elismertették, hogy a kísérlet egy új alakú kibocsátással nem számíth-at oly aránylag kedvező fogadtatásra a pénz-pia-czon, mint a némileg már meghonosodott kincstári utalványok. A 153 milliós kölcsön consolidálására szolgáló későbbi hitelmeveletré nézve nem haladtak még annyira az értekezések, hogy a consortium, mint egy bécsi lap említi, már föntarhatta volna magának az optiót amaz állított kölcsönre nézve.

Alsó-Fehérmegye felirata a megyerendezés tárgyában.

(Folytatás.)

Ebből kifolyólag miután az elszakítási kívána-lomnak elvi alapja nincs, miután a területi, birtok-és adóviszonyok éppen a megyénk körében való meg-maradást indokolják: mély tisztelettel kérjük Nagy-mlgdat, hogy jogosult igényünket nevezett községek-nek megyénk kötelekében leendő meghagyása tekin-tetésben helybenhagyólag tudomásul venni méltó-zassék.

5. Azon tekintetek, melyeket az előbb emli-tett 4 községnél, azoknak megyénk közigazgatási kapcsolatában való megtarthatása mellett feleoroltunk, még fokozottabb mérvben állanak elő a felső Ara-nyos folyó balpartján levő azon földterület megtar-tása mellett, mely nmlgdol tisztelt leirata „esetleg Torlamagyaéhez kebelezendők” jelez s melynek el-szakítása ellen — támogatra az illető községek tisz-telettel mellékelt nyilatkozata által — bizottságunk is önnépélyesen emeli föl óró nyilatkozatát a követ-kezőkben:

Valamint az államnak általában hatalmi ténye-zőjeül a terület és népesség tekintendő, ép ugy a törvényhatóságoknak, mint az állam alkotó részeinek is, egyenként a nép és a föld szolgál fennállhatásuk alapjául azon mérvben, a mint a közigazgatás kívá-nalma magával hozza; mi, ha tekintetbe nem véte-tik, a czélt, mire törekedünk, helyes uton elérni nem fogjuk.

Ezen elvet kívánjuk mi is jelen esetben alkalmazni a többi figyelemre méltó körülmények mellett. Mert ha a multa tekintünk, a jelenleg topánfalvi és verespataki járásokat képező területet megyénk többi részeivel szakadatlan összefüggésben találjuk Ha a központot vesszük figyelembe, Torda és Nagy-Enyed közül az utóbbi sokkal közelebb fekszik ne-vezett járások községeinek legnagyobb részéhez. Ha lakossai érzelmét vizsgáljuk, nézetük nyilvánulása a századokon keresztül megszokott ragaszkodást fejezi ki megyénk többi lakóihoz. Főbb piaczaival a jó kar-ban levő s áldozatokkal fenntartott országuttal ösz-szekötött Gyula-Fehérvár és N.-Enyed szolgálak. — Nyári munkálkodásuk helyét legnagyobb részben megyénk Marosmenti területe képezi. Egyedüli volt földesuruk a kir. kincstár, melyekha a jelenleg együttlevő és kizárólag megyénk területén fekvő terjedelmes ha-vasi erdő és bányabirtokai elszakítottak, a többféle közigazgatási hatóságokkal való érintkezés bizonyára sok nehézséget szül a kezelésben és a jelenleg egy-tesztben levő birtok többfelé szakítása anyagi tekin-tetben is igen sok hátrányt okoz. És végül 14 □ mfd terület, 34783 lakos és 37,925 frt 81 1/2 kr. pontosan fizetett adó elvesztése területünket, népes-ségünket és javadalmazásunkat oly mérvben csök-kenenté, hogy a kiltásba helyezett, azonban még nagyon kétes csatlósok semmiesetre sem fogának az elvesztés nagyságát kellően helyreütni. Mindezek foly-

tán aláatos véleményünk szerint az elszakítás ered-ménye nem lenne egyéb, mint megyénk erejének gyengítése a nélkül, hogy az által kellően megerő-sítettnek azon törvényhatóság, melyhez leendő csa-tolása tervbe vétetett.

Kiváló tisztelettel kérjük Nagymlgdat a fen-nebb felhozott okok alapján: a topánfalvi és veres-pataki járások Aranyos balpartján levő részeinek el-szakítása iránti nézet és az előterjesztés elvetésével, azokat törvényhatóságunk körében hagyni továbbra is indokolt óhajtásuk szerint. Mit annál is inkább remélhetünk, miután a többször említett leirat 2 ik pontjában foglalt elv szerint a 10% javadalmazás-sal megyénk fennállhatása ki lévén mondva, ezen elv, valamint az 5. pont ellenére 16. egy tagban levő községnél indokolatlan kizsakítása a megyét felárabolván, annak önállóságát és életképességét tel-jesen megtámadja.

6. Áttérve a lehető bekebelezés tekintetéből felsorolt részek iránt Nagymlgdot becses felhívása folytán nyilatkozattételre, indokolásunk feltételének tesszük azon esetre nézve, ha az érdeklert törvényha-tóságok az állam érdekeinek megfelelőleg fennállani nem bírván, a teljes vagy részleges csatlakozás szük-sége — a helyes közigazgatás kívánalmához képest — előállna.

Hat százada mult, hogy Aranyosszék beékel-ten a különböző nemzetiségű, más közigazgatási alak-kal bíró megyék közé, általában szabad politikai lét-ben ugyan, de súlyos kötelességekkel terhelve híven tölté be feladatát kis területen, maroknyi népességgel. (Vége köv.)

BELFÖLD.

S.-Szentgyörgy, 1874. sept. 20.

A s.-szentgyörgyi reformatus tanoda 34 öl hosszú, 7 öl széles kétemeleles új épületének kőmi-ves munkája — a letakarításon kívül — már be lévén végezve, a jövő október hó kezdetén a fedélzet is — melyen jelenleg az illető mesteremberek nagy szo-ralommal dolgoznak — fel fog rá tétetni.

Ugyan ez alkalomból Szini János kézdi ref. egyházmegeyi esperes s a rikánbelői négy ref. egy-házmegeye közönségének, mint e tanoda alapító tes-tületének, ez időszerinti elnöke október hó 1-én Seps-Szent-Györgyön tartandó alapító közgyűlésre hívta meg a négy egyházmegeyi közönséget, oly czélből, hogy az építést vezető háromtagu bizottság e közgyűlés színén eddigi sáfárkodásáról beszámoljon s egyszersemind az építés teljes befejezésére még megkívántató pénzösszeg mennyiségéről tájékozást adjon.

Ugyan e gyűlés tanácskozás alá fogja venni az erdélyi reformatus egyházkerületi közgyűlés által elfogadott azon fontos indítványt is, miszerint az egyházkerületi igazgató tanács megbízott e tanoda ügyét egy kézimti elő, hogy mihelyt a középtano-dai országos törvény szentesítve leend, ezen tanoda vidék számára — a kormányval kezét fogva — lehető legyen egy teljes középtanoda felállításá.

Ez érdekeseink ígérköz tanácskozás menetét s illetőleg eredményét köztudomásra hozni annak ide-jében el nem mulasztandom.

A közgyűlést megelőző napon épen e tárgyban előértekezetet is fog tartatni.

X.

A kolozsvári magyar királyi tudomány-egyetem tanrendje

Az MDCCCLXXIV — V. tanév téli szakára.

Tantárgyak szerinti áttekintés.

(Vége)

Függelék.

A m. k. köz? eptanodai tanár képezdében az 1874/5-iki tanév téli felében tarandó gyakor-latok.

I. Theokrit pásztoralainak magyarázata és atin írásbeli dolgozatok. Hétfőn és csütörtökön 3—4 óráig. Szamosi János ny. r. tanár.

Sallustius Jugurthájának értelmezése és görög-írásbeli gyakorlatok. Hetenként 2 óra. Dr. Hóman Ottó ny. r. tanár.

II. A XVI. XVII. század magyar költői olvasása, értelmezése, különös tekintettel a Iyrára. Magy-ar szörfüzés. Szerdán és pénteken 3—4 óráig. Im-re Sándor ny. r. tanár.

Németnyelv és irodalom. a) Ó-osztály: Ó-né-met olvasmányok (Kudrun) kapcsolatban a történeti

németyelvannal (szóbeli gyakorlatok). Kedden 11—12¹/₂ óráig. b) Modern osztály: Praktikai gyakorlatok modern remekírók írásbeli fordításában németből magyarra és viszont. Pénteken 11—12¹/₂ óráig. Dr. Meltel Hugó ny. r. tanár.

III. A régi görög történelem és az új korból a XVII. és XVIII. század történelmi forrásainak és segédkönyveinek ismertetése. Gyakorlatok. Hétfőn és csütörtökön 4—5 óráig. Ladányi Gedeon ny. r. tanár.

A XVI. és XVII. századi hazai történetírók munkáinak ismertetése. Kedden és pénteken 3—5 óráig. Szabó Károly ny. r. tanár.

IV. Algebrai, geometriai és trigonometriai gyakorlatok kidolgozása. Tanmódszeri értekezletek és vitaközvetések. Hetenként háromszor. Dr. Brassai Sámuel ny. r. tanár.

Felső mennyiségnyi gyakorlatok az elemző mértan és változtatási hánylatból. Hetenként 2 óra Dr. Martin Lajos ny. r. tanár.

Ábrázoló mértan, gyakorlat a ferde vegyület és távlatban. A fedélzésekéről, fészítő és függőművekről. Csütörtökön 10—12 óráig. Dr. Martin Lajos ny. r. tanár.

Vegyertani gyakorlatok (legfontosabb előadási kísérletek kivételével) Hetenként kétszer 3—5 óráig. Dr. Fleischer Antal ny. r. tanár.

Természettani gyakorlatok. Az I. éves tagoknak: gyakorlatok az alapkísérletekben és a természet-tanban. A II. éveseknek: gyakorlatok a természet-tan egyes ágaiból kisméretű kísérletek végrehajtásában. Szerdán és szombaton 2¹/₂—4¹/₂ óráig. Dr. Abt Antal ny. r. tanár.

V. Állattani gyakorlatok. Hetenként kétszer 3—5 óráig. Dr. Encz Géza ny. r. tanár.

Növénytan gyakorlatok, különös tekintettel a növénytan általános részére. Hetenként kétszer, összesen 4 órában. Dr. Kánitz Agost ny. r. tanár.

Ásvány-földtani gyakorlatok (a legfontosabb ásványok, kőzetek és kővületek meghatározása) Hetenként kétszer, kedden és szerdán 3—5 óráig. Dr. Koch Antal ny. r. tanár.

Az északi sark-expeditió.

A „N fr. Pr.“ egy 400 nyomott sornyi igen érdekes távirati tudósítást közöl, mely sept. 23. éj-jeli 1/2 óra adatot fel Hamburgban s mely sept. 21-én iratott a „Finmarken“ fedélzetén. Ez érdekes tudósítást átveszünk mi is egész terjedelmében a mint következik:

„A magas tenger valódi hely, hogy az északi sarkutazók élményeit saját ajkairól megtudhassuk. Vidoran ülünk együtt a „Finmarken“ dohányzó cabinjében: Weyprecht parancsnok, Brósch hajóhadnagy, Orel zászlótartó, és a bécsi lapok három tudósítója. A különben oly mogorva északi tenger le-törtörte arcáról minden ránczait s hajónk vigan asszik a rengeteg nagy térségben. De kevés időnk van kifelé tekinteni, mert a parancsnok és tisztjei szeretetreméltó módon és szakadatlanul beszélnek el kalandjaikat és viszontagságaikat. Feszült figyelemmel hallgatjuk, s hálánkat azáltal bizonyítjuk, hogy a hazatérők részéről a hazai viszonyokról és egyes személyekről tett számos kérdésekre válaszolunk. Ezernyi dolog, a világiállás, a börze-katastropha, a politikai mozzanatok kerülnek szőnyegre, a sark-utazók mohón kapnak az osztrák lapok után, melyeket mi néki hoztunk, s melyek tele vannak azon férfiak tettei iránti elismeréssel és hálával, kiknek társaságát hazafelé átutaztunkban élvezzük. A jó osztrák kedélyesség sem hagyta el az urakat. Élénk humorral beszélnek el, hogy mint üztek politikát a sark-tenger jéghegyei között, amint fosztottak meg királyokat a trónoktól, proklamáltak köztársaságot és állítottak fel monarchiákat. A pápát megbuktatták Péter székéről, Amadét kiűzték Madridból, Napoleont ismét visszahelyezték a trónra; csak arról nem tudtak felvilágosítást adni, hogy hány osztrák kormányt alakítottak e közben. Kegyeletes hálával emlékeznek meg az átutazók azon derék férfiakról, kiknek áldozatkészége lehetővé tette az expedíció felszerelését. Lelkesülten dicsérik a módot, melylyel Hamburgban a „Tegetthoff“ élélemmel ellátott a gyakran megemlékeznek a Prága melletti Smichowban lévő csegről, mely az expedíciónak 6000 adag csokoládét ajándékozott; ez lett a legénység valódi mannája, mert borsó, hurka és csokoládé volt legjobb táplálékuk, miután a „Tegetthoff“-ot el kellett hagyniuk.“

És már most röviden az egész utazás képét akarom adni, a mennyiben ez a különböző előadások és elbeszélések után lehetséges és összefüggő. Előfordulnak itt mindenesetre már ismert dolgok is, de az érdekes részletek annyira tulnyomók, hogy a tudósítás mint minden, a mi a sark-expeditiótól jön, örömmel fog átvizsgálni. Az expedíció eredeti terve az volt, hogy a Novaja Semlja nyugati partjai hosszában északra tartson előre s ha lehet még az első évben érje el Szibéria legészakibb csücskén a Tseljuszkin fokot. Innen kezdve a „Tegetthoff“-nak keletre kellett tartani a Behring útja felé, ezen vízszatérni, a valamely ázsiai, vagy amerikai partra ki-szálni. Ez volt a terv. Ezen tervvel indult utnak az expedíció 1872. jun. 13-án Bremmerhavenből Tromsøba, hol különféle javítások és kiegészítés beszerzés végett 10 napig tartózkodott.

Julius 13—14-én éjjel utnak indult innen a „Tegetthoff“, parancsnok, tisztiek, legénysége jó kedv-

ben. Julius 25-én este 7¹/₂ és 1/2 északi szélességi fok alatt könnyű uszó jégre talált az expedíció, még azon éjjel nagyon megsűrűdött a jég, úgy hogy a hajó júl. 27—28-án tökéletesen jéggel volt blockirozva. A hajó hat napig maradt így jég közé rekedve, ekkor megváltozott a szél, a hajó szabaddá lett és az admirálisai szigetek közelébe jutott; az expedíció ezek hosszában Novaja Semljáig nyomult előre s a meglehetősen jól eloszlott jég folytán a kereszt-szigeteket érte el, itt jó időre, de sűrű ködre talált. Egy pillanatra széteszt a köd és a láthatáron két yacht volt látható. A köd nem engedte a haladását előbbre s a hajó egy jégmezőn horgonyt vetett. A fődélzetlen rögtön két egymásután következett ágyudörgést lehetett hallani: a köd eloszlott s az egyik yacht tűnt fel norvég és osztrák lobogókkal: ez az „Isbjörn“ volt, fedélzetén Wilczek gróffal és Sterneck kapitánnyal. E két ur egy csónakon át jött a „Tegetthoff“-ra, Wilczek kezében egy champagnei boros palackot lobogtatott s aztán a váratlan viszontlátás vig lakomával telt meg. Mint két hajó tovább folytatta útját észak-keleti irányban. Aug. 13-án reggel a két hajó már a Barens szigetek előtt vetett horgonyt, mert egy úde dél-nyugati szél jött s az uszó jeget nagy, tömör masszákban észak-felé hajtotta, mi által a két hajó még inkább meg- és összeszorult. A „Tegetthoff“ és „Isbjörn“ hajók kapitányai ekkor abban állapodtak meg, hogy mihelyt jobb, kedvezőbb viszonyok állnak be, a két hajó el fog válni egymástól.

A jobb viszonyok csak aug. 21-én reggel állottak be, minek következtében 9 órakor a „Tegetthoff“ északnak, a másik hajó pedig délnek vette útját haza felé. Nemsokára eltűnt a láthatárról. A „Tegetthoff“ jól megoszlott jéges vidékekre találván, könnyen folytatta útját észak-keleti irányban, de igen rövid idő múlva tömör, áthatlan jégtömegekre akadván, kénytelen volt horgonyt vetni. A szél megállt teljes szélcsend állott be s midőn másnap a sarkutazók felébredtek, azt tapasztalták, hogy a láthatáron nincs egy jégmentes hely sem.

A „Tegetthoff“ befagyott! A felsőes hajó, mely a legnagyobb akadályokat is legyőzte, oda szorult a jég közé, honnan nem lehet kiszabadítani, mert az ohajta várt és sokáig várt keleti szél nem jött meg. A „Tegetthoff“ e szerint a hatalmas jégtömbök szeszélyének esett áldozatul. A jégtömegekkel együtt hajtattott észak-keleti irányban. A megmentési munkálatok majdnem emberfeletti erővel folytattattak. Éjjel nappal, jó és rossz időben egyaránt dolgozott a hajó megmentésén mindenki, a kapitánytól kezdve le az utolsó legényig; a jeget fűrészték s a gőzgép segítségével is igyekeztek a nyitott részekben megmenteni a hajót.

Minden hasztalan volt. A hajó feltartóztatlanul uszott tovább a Novaja-Semlja partja mellett északkelet felé. Végre October elején azon szilárd jégtömeg, mely a „Tegetthoff“-ot eddig fogva tartotta darabokra kezdett omlani, oct. 13-án a hajónak nehéz jégtörővel kellett küzdenie. A torlatok magásra emelték a „Tegetthoff“-ot, oldalra fordították s az óriási jégtömegek minden oldalról erősen nyomultak felé; kitűnő szerkezetéről most adott első, de már teljesen meggyőző bizonyítéko t.

Ez első s minden további szorongást a „Tegetthoff“ derekasán kiállotta minden kár nélkül. A hajó ez ellenállási erejét csak akkor itélhetni meg teljesen, ha tekintetbe vesszük, hogy e szorongások 1873. február havától fogva majdnem napoként ismétlődtek. A hajó körében összegyülemlt jég ez idő alatt annyira feltornyosult és torlódott, hogy a fedélzet zavarban voltak, hová eresszek le a mindig készen tartott mentőkészleteket és mentőcsónakokat. Megesett, hogy öt percnyi tartam alatt a jégfal a hajótól néhány lépésnyire harminczhat lábnyi magasságra tornyosult és a jégen levő fa- és kőszén-készlet egy részét, valamint a delejes megfigyelésekre szolgáló sátor maga alá temette. A gyötrelmek végtelennek látszottak és mindamellett senkit sem hagyott el a menekülésbe és az előrehaladásba vetett bizalma. Február végével a jégzaron-gások csakugyan alábbhagytak és a hajó körül már eszentulra nyugodt volt a jég.

1873. január havában az expedíció az északi szélesség 79-ik fokát érte el és nemsokára tul lépett azon, tovább hajtattott északnyugati irányban miután a hosszúság 73-dik fokáig északkeletre ragadtattott. Tavasszal, midőn a hajón a vitorlák felvonattak, noha az árcokkosárból gyakrabban történtek figyelések, igen kevés kilátás mutatkozott arra, hogy a körülzáró jégből kivezethetünk. Ismételten minden rendelkezésre álló erő vétetett igénybe, hogy a hajó a jégből kiszabadíttassék. Május elejétől szeptember végéig, tehát álló négy hónapon át, robbantottuk, furtuk, fűrésztük és vésztük a jeget. A hajót előbb jégmentessé kívántuk tenni, hogy a vízbe hozhassuk. A főarboviz sikerült is ez alig esetelhető veszélyek és fáradsalmak közt; innen azonban a hajófarig a jégfűrészelés mindig nagyobb nehézségekkel járt, mert óráról-órára növekedett vastagsága. Az expedíció tagjai gyakran tizenkét lányi vastagságú jéglemezeket fűrészttek ki, és ekkor meg kellett győződnök fölemesztő munkájuk sikertelenségéről, mert a kifűrésztet lemezek közt alá torlódott jégre bukkantak, melyen vágóeszközökkel nem tudtak erőt venni. Ujabb hosszabb fűrészek szerkesztettek össze, de ezek sem vezettek eredményre. Így tehát a vezérloknak és tisztieknek lassankint meg-

kellett barátkozni az azon gondolattal, hogy drága mindenöket a „Tegetthoff“-ot elhagyják.

1873. aug. 30-án d. u. 2 órakor került látba először a Ferencz-József-föld. Az első, most Tegetthoff tengernagy neve után elnevezett Cap, magasan, ridegen, és szírtesen nyult ki, menedékes falai részben hótól szabadok voltak. A nap folyamában még több laposan elterülő szigetek és gletserek mutatkoztak. Mihelyt a föld létezéséről bizonyosságot nyert a parancsnok, a tisztiket és legénységet a földéltre rendelte ki; a pompás, most már egy kissé elnyitott selyem lobogó, melyet a polai nők ajándékoztak volt, kibontattott és Weyprecht kapitány e ritka alkalomnak megfelelő beszédet tartott. Háromszoros hurrah kiáltás hangzott fel és a föld „Ferencz-József-földnek“ kereszteltetett el. Szeptember és octóber hónapokban a „Tegetthoff“ e föld partjának mentében föl-alá járt mindig az uralkodó szelet követve, és csak november 1-jén jutott erős kelet észak-keleti széllel váratlanul a földhöz közel, majdnem három mértföldnyire egy lapos szigethez, melyre az expedíció tagjai már a legközelebbi napon kiszálltak. A föld az osztrák császár nevében birtokba vétetett, kövekből halmot raktak, és alája egy okmányt temettek, melyben az expedíció rövid története el van mondva.

(Folytatása következik.)

Farkas Béni és társai bünesetei.

(Saját tudósítónktól.)

Marosvásárhely, sept.

Harmadik nap délután:
(a megyesi rabló-gyilkosság)

(Folytatás.)

A vádindítvány megtevése után vádoltak mind eltávolítottak, csupán Krochmalnik maradt ott, kit a végtárgyalás vezető elnök felszólított, hogy beszélje el mindazt, mit a megyesi rabló-gyilkosság-ra nézve tud.

Krochmalnik a lehető legrészletesebben előadja a ténnyet; elmondja, hogyan vitték végbe a rabló-gyilkosságot, hogyan jöttek el Medgyesről Maros-Vásárhelyre, beszélték a „Fehér ló“ czimű vendéglőbe s ott megosztottak. B. Konradshelm bíró néhány kérdést intéz vádoltához.

Konradsh: Ottava első indítványára miért nem állott reá Béni s nem mentek a tett végrehajtására?

Krochm: Nem tudom, nem mondotta nekem. Konh: A tény elkövetése előtt közvetlenül, volt-e szó gyilkosságról?

Krochm: Nem emlékszem.

Konh: Olesó János kapott-e valamit a fuvarbérén kívül?

Krochm: Nem tudom hogy kapott volna.

Konh: Miért szállottak itten a „Fehér lóba“, miért nem Schmitznék?

Krochm: Székrel oda soha sem szállottunk, Aztán a Feh. lóba osztolni mentünk.

Konh: Miért mentek épen oda?

Krochm: Mert ott külön szobát kaptunk.

Konh: Miért gyilkoltak is, midőn már a rablás egészen el volt követve?

Kroch: Nekik kedvük volt; arra Ottava tudna felelni, ha élne; ők tetszésük szerint tettek, tőlem nem kértek tanácsot.

Néhány kérdést intéznek még Krochmalnikhoz s azután bevezetik Farkas Bényt. Az összegörnyedt rablógyilkosnak megengedik könyörületességéből, hogy a bírák elébe tett széken ülve tegye meg feleleteit. Hangja gyenge s csak a közelállók hallhatják és érthetik minden szavat; makacsul tagad.

El: Beszélje el, hogy 1867. decz. végén hova és mi célból utaztak?

Béni: Már nem emlékszem.

El: Hova mentek Udvarhelyről? Gondolkozzék!

Béni: Ide visszajöttünk. Én, Ottava, Krochmalnik, Jutkovic és egy idegen zsidó.

El: Hát innen hova mentek?

Béni: Medgyesre.

El: Hova mentek Medgyesre miért mentek: ott mit tettek?

Béni: Én nem csináltam semmit.

Többszöri kérdésre végre annyit beismer, hogy két ízben mentek Medgyesre két szánnal, Medgyesen megszállottak.

El: Hová szálltak Medgyesen?

Béni: Egy fogadóba.

El: Melyik fogadóba, — mi volt a czíme?

Béni: Nem néztem a czimét.

Elmondja, hogy másodízben már a városban kivül, a hid mellett szállottak meg, honnan ő a munkácsi zsidóval elindult lovat keresni.

El: Elmondja neki, hogy állítása valótlan, mert nem lovat keresni, hanem rablásra mentek, elbeszéli neki röviden a tény elkövetését.

Béni: Én nem tudok arról semmit.

Az elröbölt tárgyak közül több darabot felmutatnak neki. A bankbánt, mint állítja, látta Jutkovicnál.

El: Hát a bankbánt mikor látta Jutkovicnál?

Béni: Mikor a zsandárok letartóztattak.

El: Azt nem látta, mikor Jutkovic kivette a ruhátartóból?

Béni: Nem láttam.

El: Hát kaptak-e lovat Medgyesen?

Béni: Nem kaptunk.

El: Miért keresték a lovat épen éjjel, miért nem nappal?

Béni: A megelőző napon láttam egy háznál egy lovat, gondoltam, hogy az jó lesz a munkácsi zsidónak.

El: Tehát el akarta lopni?

Béni: El. Egyébre nem volt szándékom.

Néhány kérdést intéznek még hozzá, feleleteiben folyton kerül mindent, mi legkevésbé is azon látszatot mutatná, mintha a rablógyilkosságban teljesen ártatlan volna. Aztán szembesítik Krochmalnikkal; ki a ténnyet körülményesen szemében mondja.

El: Mit felel ezekre?

Béni: Semmit sem tudok róla.

El: (felmutatja a gyilkolásra használt bal-tákat) Ismeri-e ezeket a bal-tákat?

Béni: Honnan ismerem.

El: Honnan kerültek szekerére?

Béni: Nem tudom hogy kerítették oda.

Farkas Béni kikérdetése ezel veget ért; bevezettetett Fisch Jakob s kérdészetett, hogy miho szegődött be kocsisnak Farkas Bénihez s velük mi féle utazásokat tett?

Fisch, állítása szerint Béniékhez kocsisnak be szegődött 1867. decz. 15-én. Elmondja azon utazásokat, melyeket M.-Vásárhelyre, Udvarhelyre, Madgyesre tettek, de ez utazások ezéjáról semmit sem tud. Ő csupán kocsis volt s gazdáit sem ismerte. Beszéd közben a kiejtett nevek mellé — mint Farkas Béni, az udvarhelyi fogadós — mindig odatette: „a kit most már ismerem, de akkor még nem ismertem.“ Elbeszélése szerint, a többiek Medgyesre szállottak a szánról, őt és Olesót ott hagyták, be mentek a városba.

El: Mit gondol a többiek hova mentek?

Fisch: Nem tudom.

El: Az utra védelmül minő fegyvereket vettek?

Fisch: Nem tudom én.

El: Puskát, fejszékét nem látott-e?

Fisch: Egy szekerczét láttam, a melyet a vizigálat alatt is felismertem. Különbem nem voltam eg szálláson velük.

El: (a női közönséget távozásra kérve.) Önre be van bizonyítva, hogy jelen volt és részt vett rablás és gyilkolásban; a szolgálót fel akarta használni kéjei kielégítésére.

Fisch: Nem voltam ott, az állítás nem való de a másik állítás épen lehetetlen, mert a ki rabolni és gyilkolni megy, nem megy az lakodalomba.

Folytonos tagadása közben állítja, hogy ha tudta volna, hogy az, kihez kocsisnak szegődött, Farkas Béni: nem szegődött volna be.

El: Ismerte-e Bényt Szamos-Ujvárt a fogházban?

Fisch: Lehetséges hogy láttam, de nem beszéltem vele; akkor ő rabruhában volt, hogy azután hat esztendővel uri öltözetben láttam, nem ismerhetem rá.

Felolvastatik Fischnek egy vallomása 1867-ből, melyben elismerte, hogy Farkas Bénirol gyakran hallott, a fogságban ismerte, sőt valódi és a nevét is tudta.

El: Vallja meg a valót, hogy Bényt mint Szamos-Ujvárt, mind Medgyesen ismerte!

Fisch: Nem ismertem.

El: Hát ezzel az emberrel volt-e Sz.-Ujvárt (reá mutat Béni-re.)

Fisch: Csak azután tudtam meg kilétét.

El: (Farkas Bénihez) Béni! Ismerte-e ken Fisch Jakobot Sz.-Ujvárt a fogházban?

Béni: Honnan ismerem volna? Ott sok szoba van, sokan laknak, nem ismerhettem mindenképpen Fisch Jakobot szembesítik Krochmalnikkal,

elbeszéli neki az egész ténnyet és azt, hogy Fisch szolgálót ő maga útította agyon.

Fisch: Ha én elkövettem volna e tettet, magam kérném, hogy akasszanak fel.

Fisch kikérdetése ezel közben felolvastattott Jutkovic vallomása is, mely a Krochmalnikéval megegyező.

Olesó János, egy m.-vásárhelyi fuvaros, határozottan tagadja, hogy a rabló-gyilkosságról tudomása lehet. Megfogadták fuvarosnak; Medgyesen leitta magát, semmire sem emlékezik, de arra sem, hogy Fisch Jakob a szánnal vele maradt volna. Ő szállotta őket Beszterczére, Deményházára.

Schmitz Márkusné egy réz csapat vásárolt Krochmalniktól s a Medgyesen rabolt ékszerekből több darabot a Krochmalnik megbízása folytán elárulította állítás szerint, semmit sem tudott a portékágyallomásában elismerte, hogy szavaiból ki lehetett venni a tárgygyallomását; Schmitzné határozottan tagadja. Sőt maga Schmitzné is korábbi vallomásban ezt elismerte, most azonban tagadja.

A vádoltak kihallgatása után a tárgyalás febeszkittatott az est beálltával s másnap sept. 2-én folytatott.

(Foly. köv.)

TANÜGY.

Hunyadmege népnevelési statisztikájának legfőbb adatai.

(1874. sept. 3-án tartandó iskolai tanács ülésére.)

(Folytatás és vége.)

Iskolába járt a lefolyt tanév folytán a megye területén:

1) elemi iskolába	5665 növendék
2) ismétlőbe	477 "
3) közép- és magán iskolába	81 "
	Összesen 6223 "

Öszve hasonlítva az előbbi évekkel, a haladás elég kedvező, mert 1869-ből 4284, 1870-ből 2995, 1871-ből 3430, 1872-ből 4346 összes iskolába járó van kimutatva.

Ezek legkedvezőbbikével összehasonlítva is 30% körül van a gyarapodás.

Ha azonban az iskolába járók számát az iskola kötelesekéivel vetjük össze, daczára az ellenkezőnek, 1872 óta csökkenés látszik, mint hogy akkor csakis 12,887 iskolaköteles volt kimutatva. Annak a számnak pedig a tényleg iskolába járó 4346 több mint 30%-át képezi, míg az idén kimutatott 25600 iskolaköteleseknek a följárt 6200 gyerek csakis 24%-át.

Ez okból biztosabb az előhaladás kimutatása mindig, ha a minden év iskolába járóinak száma nem a folyvást ingadozó iskolakötelesek számmal, hanem a megelőző év iskolába járóinak számával hasonlítottatik össze.

A kimutatott iskolába járók vallás szerint így oszlottak meg:

rom. kath. 703 görög kath. 1047 görög keleti 3440, ev. ref. 377, ágostai evang. 19, unitarius 1, mőzes hitű 86, összesen 6223.

Nyelvszerint így: magyar 729, német 456, román 5009, tót 5, szerb 7, horvát 4, héber 13, összesen 6253.

Hanem az elég számba vehető előmenetel mellett is megdöbbentő szám: 19,246 növendék nem látogatott semmiféle iskolát az elmúlt tanévben. Arra nézve, hogy iskolát látogathassanak, mindenképp előtől iskoláról kell gondoskodni. Részemről bemutatom az általam közzé tett pályázati hirdetést, mely szerint 31, esetleg 36 egészen új közép- és állami tanítói állomás készítettet elő a legközelebbi tanévre.

Ha mindezen állomásokra találkoznak alkalmas tanítók, akkor a 173 iskolátlan község közül 35-nek gyermekei be lesznek osztva ezek körébe.

De még akkor is 138 olyan község marad a megye területén, a melynek sem iskolájok nem lesz, sem valamely más községhez nem csatoltattak iskolai tekintetben.

Ezek iránt intézkedni a felekezeti hatóságok szép feladata lenne; s én rézszerű többször figyelmeztettem és fölkeríttem már erre különösen a görög keleti felekezetet, mint a melynek körébe tartozik csaknem valamennyi.

Sőt a mennyiben ezen 138 község között sok olyan van, a melyeket a törvénynek megfelelőleg felelősséget községi iskola állítására, de azt megtagadták: értékre van adva mind egyházi főhatóságok, mind az illető szolgabírói hivatalok útján magoknak a községeknek, hogy ha f. évi október első napjára törvényes minőségű felekezeti iskolát nem állítanak, saját költségükön, minden állam-segély igénylése nélkül, rendeltetileg fog számokra községi iskola állítani.

Ugy határozta el ezen tanács, s így rendelte a közoktatási miniszter ur.

Egy nagy akadály van mindezek végrehajtásában, az, hogy elégséges tanító erővel nem rendelkezünk, elannyira, hogy aggodnunk kell, miszerint a már előkészített állomások mindegyikét sem tudjuk alkalmas egyénekkel betölteni.

Az általános tanítói hiányon kívül felettébb akadályozólag hat ezen megye fejlődésére azon körülmény, hogy községeinek legnagyobb részében okvetlenül románul jól tudó egyén kívántatik, ilyen pedig a rendelkezés alatt álló kész tanítók közt a kereslethez képest elég nem található.

Számot adott már arról, hogy miként áll a szervezés alatt levő iskolák ügye.

1. A petrosényi állami népiskola tavaly két tanítóval nyitattván meg, összesen 248 gyerek járt azok keze alá. E szerint okvetlenül szükséges egy harmadik tanító alkalmazása, a miért a maga idejében megtettem fölterjesztésemet.

2. Ugyanott a Lónyai-gyarmaton, a hol eddig nem volt iskola, egészen új állami iskola szervezést vettem munkába egy tanítóval.

3. Előterjesztésemre a közoktatási miniszter ur beléegyezett, hogy a piski társulati iskolához egy tanító állam-fizetésen adassék, s ezért azon iskola fogadjon be a piskii összes iskolaköteleseket, nemkülömben a dedáciákat. Erre a társulat részéről még nem érkezett válasz.

4. és 5. A Bácsiban és Berekszőben állami népiskolák számára vásárolt telkek átalakítási munkálatai folyamatban vannak, s mindkettő készen lesz a tanév elejére.

6. Pujon foly az új iskola építése, s remélhetőleg nov. első napján megnyitható.

7. Pestényben alkalmas ház béreltetett az állami iskola részére Brázovai Elek birtokos urtól.

8. 9. Vajda-Hunyadon és Szálláspatakon is óhajtanám még az idén nyitni meg az állami iskolákat s ha bár ezeket illető felterjesztéseimre még nem jött miniszteri rendelet, a reménységgel nem hagyok fel.*

10. 22. A kitídi járásban összesen 13 községi iskola van előkészítve oly módon, hogy a községek által a tekintetben hozott határozatokat miniszter ur helybenhagyta, s a községek tovább elhatározták, hogy egy előre bérelni fogják az alkalmas helyiségeket; megállapították továbbá iskola székeik útján a tanítói fizetéseket.

23. 24. Borbátvíz Farkas patakával Hobicsával és Urikánnyal, a két Livadia együtt bérházakban határozta megnyitni a középiskolákat.

25. M. Solymoson Keresztes Kálmán földbirtokos ur minden díj nélkül ajánlott fel alkalmas épületet.

Azon megnyugvással zárom be előterjesztésemet, hogy tehetőségem szerént hű képtét adtam a megye népnevelésügyi helyzetének, nemkülömben a foganatba vett szervezkedéseknek.

Réthy Lajos.

A „KELET” magán-távirata.

Feladott Budapestén sept. 26. 10 ó. 10 p. d. e.

Érkezett, sept. 26. 10 ó. 34 p. d. e.

Ghyoz nyolcz adótörvényjavaslatot elkészített s ezokat előleges átnézés végett az egyes minisztériumoknak elküldötte. Királyunk október 5-éig időzik Magyarországon, azután Bécsbe visszatér. Az északi sarkexpeditio tagjai tegnap érkeztek Bécsbe, egész utjukban óriási lelkesedéssel, Bécsben pedig a nép jelenlétében nagy ünneppélyesen fogadtattak.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, szept. 26. 1874.

— **Lapunk t. előfizetőit tisztelttel kéri a kiadóhivatal, hogy a következő évnegyedre előfizetéseiket idején megtenni sziveskedjenek, mivel fölesleges példányokat nem nyomathat.**

— József főherczeg ő fensége az erdélyi körútjában beállott változások folytán október 1-én Nagy Szebenbe érkezik, október 2-dikán a vöröstoronyi szoroschoz kirándulást tesz és október 3-dikán Fogarashoz utazik.

— Gr. Mikó Imre ő nmlga, az erdélyi gazdasági egyesület érdemudus elnöke, mint az „Erd. G.” értesül, az erdélyi gazdák dévai vándorgyűlésén elnökölni fog.

— A „Magyar Polgár” mai számában a tanítónők képzése ügyében figyelemre méltó cikket jelent meg. A cikket írója igen helyesen erkölcsi corruptionnak bélyegzi a leányok fölveteléről folyamodó szülők jelentékeny részének azon eljárását, mely szerint, tisztességes vagyoni állásuk daczára, szegénységi bizonyítványok alapján az állam költségén akarják gyermekeiket kiképeztetni, a nélkül hogy távolról is szándékuk volna — hogy legalább az állam e mystifikációért utólagosan kárpótlást nyerne — tanítónői pályára bocsátni őket. E botrányos visszaélések újat állani első sorban a képezde igazgató tanácsának elodázhatatlan kötelessége s eljárását e tekintetben részünkről is figyelemmel fogjuk kísérni. Az igazgató tanács nagyon jól tenné, ha eljárásáról a nyilvánosság színe előtt — reputatioja érdekében — hírlapi uton beszámolna oly formán, hogy hozza köztudomásra nemcsak a felvételre általa ajánlottak, hanem az összes folyamodók névsorát, megjegyezve, hogy azok közül kik folyamodtak szegénységi bizonyítvány alapján, mert ez által mind az igazgató tanácsot tévútra vezetni szándékozott szülők, mind pedig a hamis szegénységi bizonyítványokat lekiismeretlenül kiállító hatóságok a nyilvánosság itélőszéke elébe kerülnek. Lehetnének az eljárásnak egyesekre nézve tán keletlen következményei, de az igazgató tanács tisztán magát a gyanúsításokkal szemben, emelkednek az intézet tekintélye s utja volna vágva jövőre nézve mind a szülők, mind a hatóságok botrányos visszaéléseinek. Ajánljuk ez indványunkat az igazgató tanács s különösen a tantulmányelőrre figyelmébe, kinek vállalása nehezül e tekintetben, mind az állammal, mind a közvéleménnyel szemben a felelősség orozslán része.

— A kolozsvári állami tanítóképezdeben, valamint a hozzá csatolt gyakorló iskolában is a jövő 1874/5 tanév október 1-én veszi kezdetét; október 2-án d. u. 3 órakor a javító vizsgálatok tartatnak meg. Az igazgató ság.

— **Értesítés.** A kolozsvári rom. kath. főelemi tanodánál az 1874/5-ik tanévre a beiratások fo-

*) Azóta mindkettő elrendeltetett.

lyó hó 30-án kezdődnek s tartanak jövő október hó 4-ig bezárólag; a rendes előadások pedig október 5-én vendik kezdetüket. Miről is egy a helybeli, valamint vidéki szülők és gyámok azon figyelemzettel értesítettnek: hogy gyermekeiket, illetőleg gyámoltjaikat a fennebbi napokon d. e. 9—12; d. u. 3—5 óráig mindenkor a tanoda helyiségében beiratni sziveskedjenek. Az ismétlő és pótvizsgák október 10-ig tartatnak. A tandij a helybeli r. kat. tanulókért marad a mult évi; a nem katolikusok, valamint a vidékiek 3. o. é. forintot tartoznak fél-évre a beiratáskor előre lefizetni. Kelt Kolozsvárt, sept. hó 27. 1874. Polák Naz Gergely a főelemi tanoda igazgatója.

— E. Kovács Gyula, — mint halljuk — november hóban a pesti nemzeti színpadon fog vendégszeretelni, mely alkalommal a „Lowoodi árvában”, „Eszer”-ben és „Machbet”-ben fog fellépni.

— **Ditről Mór,** a pesti konzervatorium tehetőség, pályavégzett növendéke, ki néhány föllepéssel előnyösen mutatta be magát színpadunkon is, az igazgatóságtól a télidényre szerződési ajánlatot nyert.

— **Borosnyay Dániel,** városunk társas köreiből kiváló tulajdonánál fogva közszeretben álló tagja, a napokban állotta ki a m.-vásárhelyi kir. itélő táblánál az ügyvédi vizsgálatot, még pedig szép eredménnyel. Öszintén üdvözöljük ez új pályán.

— **Érdekes pezsgőkostolást** rendezett f. hó 23-án Báró Bornemisza János az uri casinó helyiségében. Kostolásra kerültek: Mehrer és társa erdélyi pezsgője (helyesebben pezsgő-bora=Schaumwein) vegyes szőlőből, ugyanattól riesling pezsgő és végre rosé. Ezzel szemben Pethő Imre, kinek gyártmánya a bévai közkiállításán is méltó figyelmet keltett, egy olesőbb és egy drágább rosét, továbbá első minőségű fehér pezsgő borát állította a küzdőterre. Hogy azonban hazai termékeink értékét annyival biztosabban megítélhessük; arra a híres Jaquesson et fils cégnek néhány (természetesen a legmegbízhatóbb forrásból nyerve) palackja szolgált. Mondanunk sem kell, hogy a francia jóval túlszárnyalta társait; de másrészt örömmel constatálhatjuk, hogy ugy tágabb, mint szűkebb hazánk termékei becsülettel állottak meg helyüket, nem szabad felejtenuk, hogy az eredetinek ára 3—4-szerre magasabb a miénkénél, minősége azonban a kostolatokhoz viszonyítva, korántsem éri el ezen arányt. Azt hiszik, hogy Mehrer és társa jó uton haladnak és mindinkább le fogják győzni azon előítéletet, mely csak a francia etikettnek nyújtja a pálmát, ha mindjárt szodapuros „honi” kutyvadékon brilliroz is. (Erd. G.)

— **Junák István** nagyváradai nagy prépost és ez. püspök néhány nap óta Kolozsvárt időz.

— **Szamosújvári hírek.** A Csóka Sándor igazgatása alatt álló vidéki színtársulat ottani működését október hó közepén fogja megkezdeni. Az egyesült dal- és zeneegylet már alakulóban van s alapszabályai is el vannak készítve. — **Kozma Döme,** közszeretben álló ferenczrendi zárdafőnök Deésre lett áthelyezése alkalmából tartott egyházi beszédekben meghatottan bucsuzott el a városi közönségtől. — **Fekete Pál,** a ministerium által kiküldött szőlészeti szaktanár Szamosújvárt is körutjába ejtve, ajánlotta a városnak a szőlőművelés saját birtokán leendő meghonosítását. — A gymnásium újabb is mintegy 80 darab kitömött madár- és emlőállattal szaporította csinosan berendezett tanterkesztését.

— **Az orsz. magyar képművészeti társulat** képkiallítása Szegeden megnyitott. A tárlaton hazai legjelesebb festészeink gazdagon vannak képviselve s e tárlat oly műveléssel kinálkozik Szeged közönségének, melyet rendszerint csak a fővárosok nyújtanak.

— **Budapest főváros közgyűlése** az északi sark-bajnokainak 3000 forint tiszteletdíjat szavazott meg s egyszerűen megbizta a polgármestert, hogy a bátor utasokat a főváros meglátogatására felkérje. Javukra egyuttal országos gyűjtést is szerveznek.

— **Liszt Ferencz** jelenleg egy új oratorium megírásán dolgozik Romában. A Szent Kristóf legendáját használja szövegül, mely igen alkalmas a zene festésére.

— **Furcsa házasság** kötöttet a napokban N.-Váradon. A vőlegény 62 éves öreg, míg a menyasszony egy fiatal 19 éves özvegy s a különös az, hogy ez özvegy elhalt férje, a vőlegénynek fia volt s így az öreg saját menyét vette el.

— **Magyar János** veterán színész 80 éves korában hétfőn hunyt el Debreczenben. Legyen könnyű a föld hamvai fölött!

— **Egy borcsarnokban** valaki azon kérdést veté föl: „Mind különösnek van a Babilonnál szomorkodó zsidók és a borkereskedők közt?” Minthogy e különbséget senki sem tudta megfejtetni, a bölcs felelet a következő volt: „A szomorkodó zsidók a vizek mellett ültek és könyeztek, míg a borkereskedők a borok mellett ültek és vizeznek.

— **Thornton Beaumont** ur „az előadási művészet tanára” a „Hungaria szállodában” Budapestén négy drámai előadást rendez Schakespeare és Dickensből angol nyelven sept. 24. 26. 28 és 30 án. Beaumont ur előadásában főleg a cselekvő szemlélynek mozdulatokban és hangváltozatokban hű jellemzésére törekszik.

— **Az ógyallai csillagda** tulajdonosa Konkoly ur külföldre utazik s megtekinti a nevezetesebb

csillagdákat, hogy tapasztalatait itthon érvényesíthesse.

— **Vilmos német császár** Hannoverában sept. 19-én kelt kézirattal nevezte ki dr. Friedenthal képviselőt porosz földművelési miniszterré. A cabinet új tagja már letette az esküt s formaszzerű elfoglalta állomását. Ez alkalommal a földművelési minisztérium hatásköre lényegesen kibővítettet; a mezőgazdasági hitelügyet, mely eddig a belügyminisztérium resortjához tartozott, a földművelési minisztériumba osztották be. A lapok azt hiszik, hogy ezen minisztérium ügyköre még más ügyekkel is szaporítottani fog.

— **A német philologusok nagygyűlésén,** mely hétfőn kezdődik Innsbruckban, a fővárosból Budenz, Greguss Ágost, dr. Kleimann Heinrich Gusztáv és alkalmasint Hatala is részt vesznek.

— **Az európai folyamok vízipítései tanulmányozására** az Egyesült-Államok részéről egy bizottság utazik most s jelenleg Bécsben tartózkodik. Innen Budapestre jönnek, s aztán egész a Duna torkolatáig elmennek.

— **„A Liberte”** azt újságolja, miszerint Bazaine legközelebből Santanderbe megy, hogy ott a karlisták vezényletét átvegye.

— **A spanyol köztársasági haderő állapotáról** egy brüsseli lap érdekes adatokat közöl. E szerint a kormányt első sorban pénzübeli segélyforrásainak csekélyesége gátolja a lázadás elfojtásában, mint-hogy maga a hadsereg száma elég jelentékeny, Spanyolországban jelenleg 80 gyalog-, 29 vadász-, 10 tüzér- és 15 lovasezrede van. Az 1873-ki első tartalékból 60 zászlóaljat alakítottak, melyek létszáma 75.000 emberre megy. A tengeri haderő jobb vezetés mellett szintén teljesen kielégítő lenne a tengerpartok őrzésére. Ezenkívül a vám- és csendőri is a kormány rendelkezésére állanak. Ez tehát tekintélyes haderő, melynek felhasználását azonban részint az anyagi segélyforrások ki nem elegendő volta, részint a szerencsétlen pártviszonyok akadályozzák. Nem elég az, hogy a vaspályaforgalom őrzete igen sok katonát vesz igénybe, a pártvillongás miatt a kormány a nagyobb városokban 40.000-nél nagyobb helyőrséget kénytelen tartani, hogy a rendet biztosítsa. Vége igen nagy baj az, hogy maga a tisztikar is politikai, s hogy igen sok tábornokban a kormány nem bizik. Mind e mellett remélhető, hogy a legújabb foganatosított hadügyi reformok, főleg a katonák zsoldjának emelése, kedvező hatással lesznek a hadműveletekre.

— **A katholicismus terjedése Angliában.** Nagy örömet keltett a vaticánban lord Ripon megterése a katholicus egyház kebelébe. A „Times” szigorú kiméltelenséggel mondta ki a kárhoztató szót: „katholicussá lenni és jó gondolnak maradni, összeférhetetlen dolog.” Ez a mondas igen rosszul esett az angol katholicusoknak s különösen a Rómában levő főpapságnak: s válaszul most rá olvasák a „Times” fejére azon igen tanulságos eredményeket, melyeket a római katholicus propaganda Angolországban — 1850 óta, a mikor IX. Pius a katholicus hierarchiát a szigetén helyreállította — felmutatni képes. Az erre vonatkozó adatok egy 1874-iki angol katholicus évkönyvből vannak átvéve s a propaganda terjedésének következő képét mutatják: 1765-ben Angliában és Skótszágon mindössze 60.000 katholicus volt; 1821-ig számuk még mindig alul maradt a félmillión; de 1842-ben már két és fél milliót számláltak: 1845. három millió 400 ezert s azóta is folytonosan szaporodóban vannak, úgy, hogy egy évre hogy 600 áttérés esik. 1873-ban volt a katholicusoknak Angol- és Skótszágon 1893 papja, 1453 temploma és kápolnája; 86 zárdája férfiak és 268 nők számára; 21 gymnásiumok és 1249 iskolájuk, mindez 20 dióceszsába foglalva. Van Angliában 33 katholicus lord, 77 baronet, 6 titkos tanácsbéli tag és 37 országgyűlési képviselő. — Tehát ennyire rug mit a „nem jó” angol hazafiak száma, ha áll, a mit a „Times” mond. Szerencsére e mondas épen nem igazolja a tapasztalás. Az angolországi katholicus igen fanatikus jószág; de azért még nem rosz hazafi.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Szept. 24-én 5% Metallikus 71.40 frt. Kamat — 5% Nemzeti kölcsön 74.25 frt 1860. Kölcsön 109.75.—. Bankrészevény 991 Hitelintézeti részvények 250.— London 109.65 ft. st. Ezüst 103.70 Cs.kir. arany 526 Napoleonor 8.78.—.

Urbéri kötvények: Magyarországi 77.50. Temesi 77 Erdélyi 76.—. Horvátországi 80.—.

Felelős szerkesztő: Szász Béla

Jelzálog kölcsönök

A birodalom bármely részében, telekkönnyezett földbirtokra — daczára a jelenlegi zilált pénzvisszonyoknak — 1000 frttól a legmagasabb összegig a legelőnyösebb módozat mellett törlesztésre gyorsan eszközöl.

A hat. eng. általános

Ipar és kereskedelmi ügynöki iroda

Kolozsvárt, Ovár, bástya utca 6 szám. Ugyanott van a nyitrai gépgyár erdélyi egyedüli főraktára, hol mindennemű gazdasági gépek kaphatók vagy megrendelhetők. Nagyobb gépeknek részletezések is elfogadtnak. (Értekezhetai posta útján, vagy személyesen naponta d. n. 1-től 4-ig.)

